

Väylävirasto
Trafikledsverket

Väyläviraston ohjeita
48/2022

TURVALLISUUSPOIKKEAMIEN JA -HAVAINTOJEN ILMOITTAMINEN JA KÄSITTELY

Väylävirasto Trafikledsverket

Ohje

15.12.2022

VÄYLÄ/7809/06.04.01/2022

Säädösperusta

VNA 372/2011 3§, Komission delegoitu asetus (EU) 2018/762 turvallisuusjohtamisjärjestelmän vaatimuksia koskevien yhteisten turvallisuusmenetelmien vahvistamisesta, Raideliikennelaki 165 §, Laki liikenteen palveluista 140-141 §, Liikenne- ja viestintäviraston määräys rautatiejärjestelmän turvallisuudesta, Traficom / 138582/03.04.02.00/2019, Työturvallisuuslaki, 2002 Liikenne- ja viestintäviraston ohje raideliikenteen häiriöiden ilmoittamisesta, Traficom/428478/03.04.02.01/2021, Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 100 §, 100 a §, 109 b §, Laki liikenteen palveluista III osa ja 178

Väylämuoto

Tie, rautatie, vesiväylä

Asiasanat

turvallisuus, turvallisuuspoikkeama, onnettomuus, tapaturma, vaaratilanne, turvallisuushavainto, ilmoittaminen, käsittely

Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittaminen ja käsittely

Osastonjohtaja, tekniikka ja ympäristö

Minna Torkkeli

Rautatieliikennejohtaja

Markku Nummelin

Tieliikennejohtaja

Jarmo Joutsensaari

Vesiliikennejohtaja

Jarkko Toivola

Turvallisuusasiantuntija

Susanna Huokuna

Ohje on osa Väyläviraston turvallisuusjohtamisjärjestelmää tienpidon ja/tai rautatietoimintojen osalta.

Voit antaa palautetta ohjeesta ohjeen yhteyshenkilölle (etunimi.sukunimi@vayla.fi) tai Väyläviraston teknisten ja turvallisuusohjeiden palautteenantokanavaan (teknisetjaturvallisuusohjeet@vayla.fi).

LISÄTIETOJA

Väylävirasto

PL 33, 00521 Helsinki

Puhelin 0295 34 3000

etunimi.sukunimi@vayla.fi

Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki

Faksi 0295 34 3700

kirjaamo@vayla.fi

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
2	SOVELTAMISALA.....	6
3	MÄÄRITELMÄT.....	7
4	TURVALLISUUSPOIKKEAMIEEN JA -HAVAINTOJEN KÄSITTELYPROSESSI.....	9
4.1	ILMOITTAMINEN	9
4.2	SELVITTÄMINEN JA KÄSITTELY.....	12
	4.2.1 KÄSITTELYN PÄÄTTÄMINEN.....	13
4.3	ANALYSOINTI JA RAPORTOINTI.....	13

1 Johdanto

Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittamisen tarkoituksena on edistää työympäristön, toiminnan ja työntekijöiden turvallisuutta. Turvallisuutta koskeva palaute nähdään mahdollisuutena parantaa toimintaa ja siihen reagoidaan. Asetettuja korjaavia toimenpiteitä seurataan.

Turvallisuushavaintoja ja -poikkeamia analysoidaan järjestelmällisesti, jotta on mahdollista tunnistaa organisaation turvallisuutta ja toimintatapoja parantavia ja oppimista edistäviä tekijöitä.

Tässä ohjeessa kuvataan Väyläviraston vaatimukset turvallisuuspoikkeamien ja turvallisuushavaintojen ilmoittamiseen, selvittämiseen ja käsittelyyn. Tämän ohjeen kohderyhmä on Väylävirastolle työtä tekevä, ELYläinen (L-vastuualue) tai väylävirastolainen.

2 Soveltamisala

Tätä ohjetta on noudatettava

- **Valtion rataverkolla** tehtävässä suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitotyössä sekä muussa maastotyössä.
 - **Valtion rataverkon** liikenteenohjauksessa ja soveltuvin osin liikennöinnissä.
- **Valtion tieverkolla** tehtävässä suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitotyössä sekä muussa maastotyössä. ELY-keskukset ja niiden palveluntuottajat noudattavat tätä ohjetta liikenne- ja infrastruktuurivastuualueella soveltuvin osin.
- **Valtion vesiväylillä** tehtävässä suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitotyössä sekä muussa maastotyössä.

3 Määritelmät

Hyvä käytäntö	Toimintamalli, joka on osoittautunut toimivaksi ja joka tekee työstä sujuvampaa, hyödyllisempää ja mielekkäämpää. Väylävirastossa "Hyvä käytäntö" on ohjetta tukeva käytännön esimerkki tai kuvaus, jonka pohjalta on mahdollista toimia vastaavanlaisissa tilanteissa. <i>Hyvä käytäntö - Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely</i> -opas on tarkoitettu palvelemaan käytännönläheisenä oppaana turvallisuuspoikkeaman käsittelyyn osallistuville tahoille.
Inhimilliset ja organisatoriset tekijät	(engl. human and organisational factors, HOF) Yksilön toiminnassa, työn piirteissä sekä ryhmän ja organisaation toiminnassa vaikuttavat tekijät, jotka voivat joko tukea tai heikentää toiminnan onnistumista ja siten vaikuttaa esimerkiksi turvallisuuteen.
Merkittävä onnettomuus	Onnettomuus, josta arvioidaan aiheutuvan kuolema, pysyvä tai vaikealaatuinen vamma, vakava ympäristövahinko, vähintään 150 000 € omaisuusvahinko tai raideliikenteen keskeytyminen pääradalla vähintään kuudeksi tunniksi.
Oikeudenmukaisuuden kulttuuri	(engl. just culture) Toimintakulttuuri, jossa poikkeamien sattuessa ei etsitä syyllisiä. Kulttuurissa vallitsee avoimuuden ja luottamuksen ilmapiiri, joka kannustaa turvallisuustiedon esiin tuomiseen. Ilmoituksen tehnyt henkilö voi olla varma esille tuodun tiedon asianmukaisesta käsittelystä ja huomioon ottamisesta turvallisuuden hallinnassa. Tahattomista virheistä ei syytetä eikä rangaista. Tietoista välinpitämättömyyttä, tahallisia vahingontekoja tai rikkomuksia ei kuitenkaan sallita.
Onnettomuus	Henkilö-, omaisuus- tai ympäristövahinkoon johtanut ei-toivottu tai tahaton äkillinen tapahtuma tai tällaisten tapahtumien ketju.
Turvallisuushavainto	Turvallisuuteen tai työterveyteen liittyvä ennakoiva huomio. Se voi olla tyypiltään huomattu epäkohta esim. epäsiisti työmaa tai vaarallinen työtapa (negatiivinen turvallisuushavainto) tai turvallisuutta edistävä hyvä toimintatapa esim. ergonomisesti hyvä työmenetelmä (positiivinen turvallisuushavainto). Negatiivinen turvallisuushavainto voi ilman siihen puuttumista aiheuttaa vaaratilanteen. Aktiivinen turvallisuushavaintojen tekeminen mahdollistaa sekä hyvistä käytännöistä viestimisen, että puuttumisen vaaraa aiheuttaviin tilanteisiin ennen kuin mitään vakavampaa ehtii tapahtua.
Turvallisuusilmoitus	Väyläviraston turvallisuusilmoitusten tietojärjestelmään tehty ilmoitus turvallisuushavainnosta tai turvallisuuspoikkeamasta.
Turvallisuuspoikkeama	Onnettomuus, työtapaturma tai vaaratilanne.
Työtapaturma	Ulkoisesta tekijästä johtuva äkillinen ja odottamaton tapahtuma, joka on sattunut työntekijälle työssä, työntekopaikan alueella tai työntekopaikan alueen ulkopuolella siten kuin työtapaturma- ja ammattitautilain 21-25 §:ssä säädetään ja jonka arvioidaan aiheuttavan työntekijälle vamman tai sairauden.
Vaaratilanne	Tapahtuma, joka olisi voinut aiheuttaa onnettomuuden tai työtapaturman.
Vakava työtapaturma	Työtapaturma, jossa työntekijä menehtyy tai hänelle aiheutuu pysyvä tai vaikealaatuinen vamma.

Vakava vaaratilanne

Korkean riskitason tapahtuma, joka olisi kyseisen tapahtuman olosuhteissa voinut aiheuttaa merkittävän onnettomuuden tai vakavan työtaturman.

4 Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen käsittelyprosessi

Turvallisuusilmoituksen käsittely tapahtuu hallitun prosessin mukaan, jossa jokainen vaihe tallentuu Väyläviraston turvallisuusilmoitusten tietojärjestelmään.

Kuva 1. Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen käsittelyprosessi

4.1 Ilmoittaminen

Mitä ilmoitetaan?

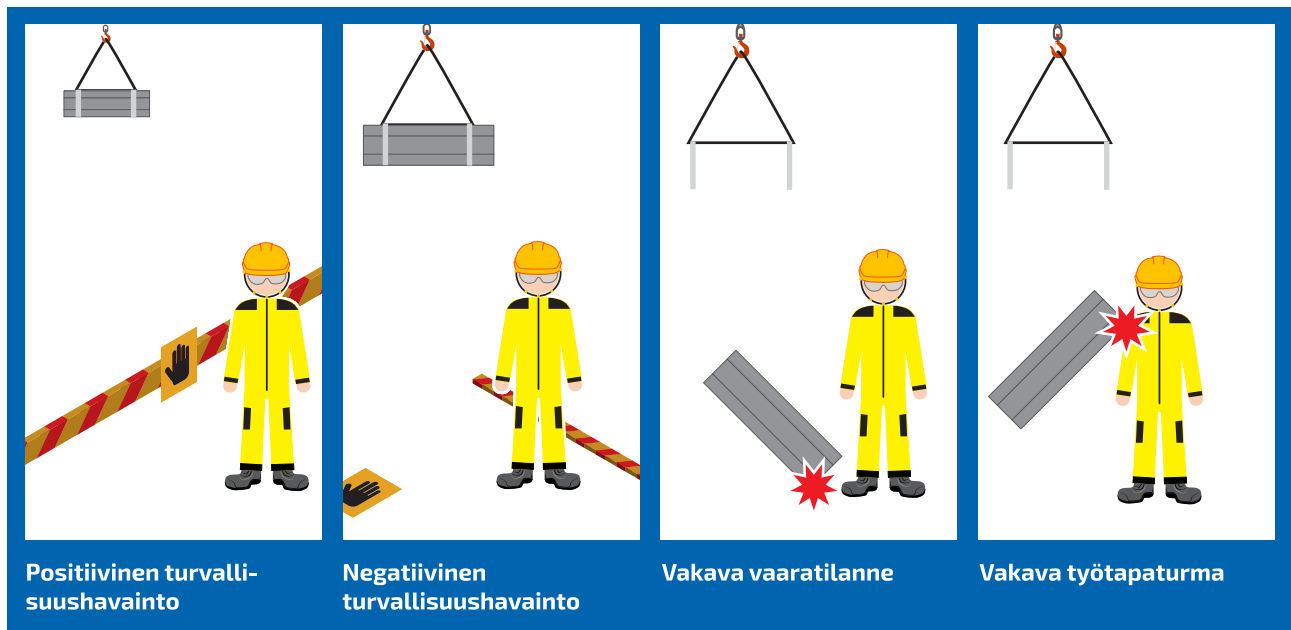
- Turvallisuushavainto (positiivinen tai negatiivinen)
- Vaaratilanne
- Työtapaturma

- Onnettomuus (mukaan lukien ympäristövahingot)
- Mahdollista ilmoittaa myös muita tapahtumia

Vaaratilanteiden, työtapaturmien ja onnettomuuksien ilmoittaminen on pakollista kaikessa toiminnassa. Muiden tapahtumien ilmoittamisesta sovitaan tarvittaessa erikseen toimeksiantokohtaisesti.

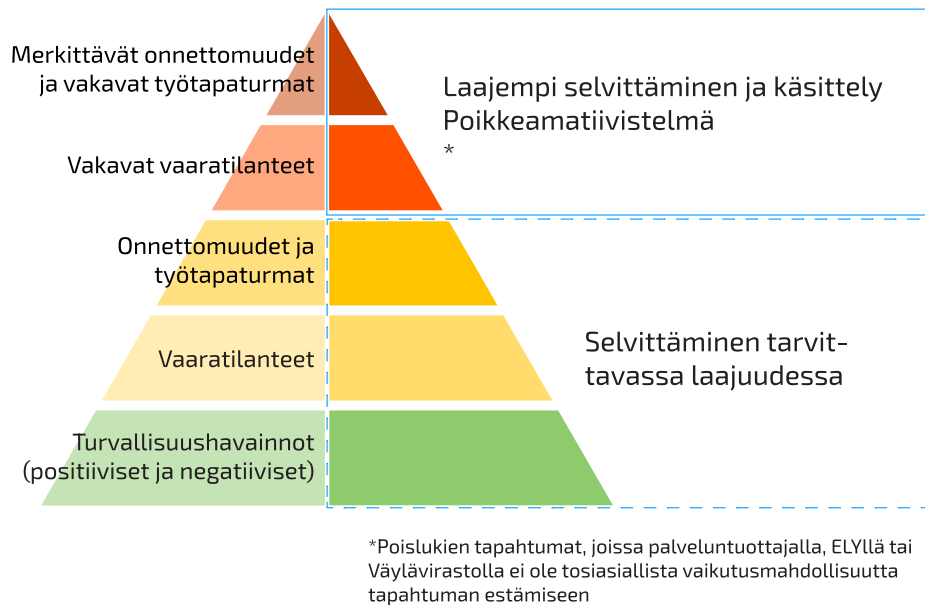
Yhteen ilmoitukseen kirjataan vain yksi havainto tai tapahtuma. Jos havaintoja tai tapahtumia on useampia, pitää jokaisesta tehdä oma ilmoituksensa.

Kuvassa [2 Esimerkkejä muutamista turvallisuushavainnoista ja -poikkeamista](#) on kuvattu esimerkkejä positiivisesta ja negatiivisesta turvallisuushavainnosta, sekä vakavasta vaaratilanteesta ja vakavasta työtapaturmasta.

Kuva 2. Esimerkkejä muutamista turvallisuushavainnoista ja -poikkeamista

Kuvassa [3 Turvallisuusilmoitusten vakavuustasot](#) on havainnollistettu erilaisten tapahtumien vakavuusastetta. Tarkemmat määritelmät on kirjattu ohjeen lukuun [3 Määritelmät](#).

Kuva 3. Turvallisuusilmoitusten vakavuustasot

Kuka ilmoittaa?

- Ilmoituksen tekee tapahtumassa mukana ollut tai sen havainnut henkilö tai muu toimeksiannossa erikseen määritelty henkilö.
- Jos tapahtumassa on osallisena useita eri osapuolia (esimerkiksi rakentaminen ja kunnossapito), kaikki tekevät omat ilmoituksensa.

Kenelle ilmoitetaan?

- Järjestelmään tehtävän ilmoituksen lisäksi ilmoitetaan toimeksiannossa erikseen määritellyille henkilöille.
- Suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitotyössä sekä muussa maastotyössä turvallisuuspoikkeamasta on ilmoitettava toimeksiannossa erikseen määriteltyjen henkilöiden lisäksi vähintään päätoteuttajalle ja turvallisuuskoordinaattorille.
- Vakavan työtapaturman sattuessa on ilmoitettava myös poliisille, aluehallintovirastolle (AVI) ja vakuutusyhtiölle.
- Sähkötapaturmista on ilmoitettava aina myös turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (TUKES).
- Vakavat ympäristövahingot on ilmoitettava kunnan ympäristöviranomaiselle.

Huomautus:

Hätätilanteissa:

Ensi-ilmoitus tehdään hätäkeskukseen (ensisijaisesti 112 Suomi -mobiilisovelluksella).

Liikenneturvallisuutta vaarantavissa tapahtumissa ilmoitetaan hätäkeskukseen ja liikenteenohjaukseen tai liikennekeskukseen.

Rautatieonnettomuuksissa toimimiseen tarkemmat ohjeet löytyvät *Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)*.

Milloin ilmoitetaan?

- Turvallisuuspoikkeaman sattua on tärkeä ilmoittaa asiasta mahdollisimman pian. Väyläviraston tietojärjestelmään turvallisuusilmoitus suositellaan tehtävän 24 tunnin kuluessa tapahtumasta, kuitenkin viimeistään 48 tunnin kuluessa.
- Välittömiä toimenpiteitä vaativista tapahtumista ensi-ilmoitus tehdään esimerkiksi soittamalla tai pikaviestillä esimiehelle tai muulle vastuuhenkilölle.

Miten ilmoitetaan?

- Ilmoittaminen tehdään Väyläviraston turvallisuusilmoitusten tietojärjestelmään.
- Ilmoitukset voidaan tuoda Väyläviraston järjestelmään myös tietojärjestelmien välisenä automaattisena tiedonsiirtona.

Ilmoitus luokitellaan ilmoitushetkellä käytössä olevien tietojen perusteella. Luokitusta voi muuttaa tai täydentää myöhemmässä vaiheessa, kun tapahtumaa on selvitetty.

4.2 Selvittäminen ja käsittely

Mitä selvitetään?

- Tavoitteena on selvittää tapahtumien kulku ja tunnistaa tapahtumaan johtaneet välittömät syyt ja myötävaikuttaneet tekijät sekä toteuttaa korjaavia toimenpiteitä oikeudenmukaisuuden kulttuurin hengessä. Näin voidaan estää vastaavia tapahtumia tai ainakin pienentää niiden uusiutumisen todennäköisyyttä.
- Lisäksi on tärkeää tunnistaa asioita, joissa onnistuttiin. Myös onnistumisia vahvistamalla voidaan parantaa turvallisuutta.

Kuka selvittää?

- Ilmoituksen vastuuhenkilö vastaa tapahtuman selvittämisestä, käsittelystä ja tarvittavan yhteistyön järjestämisestä. Vastuuhenkilönä voi toimia toimeksiannon turvallisuudesta vastaava henkilö, turvallisuusasiantuntija, turvallisuuskoordinaattori, projektipäällikkö, projekti-insinööri, työmaapäällikkö, Väyläviraston työntekijä tai muu erikseen sovittu henkilö.
- Jos toimeksiannossa ei ole määritelty ilmoituksen vastuuhenkilöä, tilaaja toimii vastuuhenkilönä.

Milloin selvitetään?

- Tapahtuma tulee selvittää ja käsitellä mahdollisimman pian, jotta voidaan määritellä tapahtuman johdosta tarvittavat toimenpiteet. Välitöntä vaaraa aiheuttavat puutteet on korjattava viipymättä.
- Tapahtuma tulee olla kokonaisuudessaan selvitetty ja käsitelty viimeistään 42 vuorokauden kuluessa. Toimenpiteiden toteuttaminen voi tarvittaessa kestää kauemmin. Tarpeen vaatiessa voidaan tapauskohtaisesti sopia pidemmästä käsittelyajasta.
- Avoimet ilmoitukset on käsiteltävä ja suljettava viimeistään toimeksiannon päättymisen yhteydessä.

Miten selvitetään?

- Tapahtuman selvittämisen ja käsittelyn sekä tarvittavan yhteistyön laajuus riippuu tapahtuman vakavuudesta. Vähintään seuraavista tapahtumista tulee tehdä laajempi selvittäminen ja käsittely (pois lukien tapahtumat, joissa palveluntuottajalla, ELYllä tai Väylävirastolla ei ole tosiasiallista vaikutusmahdollisuutta tapahtuman estämiseen):
 - merkittävät onnettomuudet
 - vakavat työtapaturmat
 - vakavat vaaratilanteet
- Selvittämisen ja käsittelyn tukena voi hyödyntää Väyläviraston opasta *Hyvä käytäntö - Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely*. Julkaisussa on mukana mm. aikajana selvittämisen

tueksi. Selvittämiseen on mahdollista käyttää myös muita menetelmiä, mutta selvityksessä tulee aina ottaa huomioon inhimilliset ja organisatoriset tekijät.

- Laajempaa selvittämistä vaativista tapauksista on selvittämismenetelmästä riippumatta tehtävä Väyläviraston mallin mukainen poikkeamatiivistelmä. Tiivistelmän laatimisesta vastaa ilmoituksen vastuuhenkilö. Mallipohja *Poikkeamatiivistelmä* löytyy ohjeluetelosta.
- Tapahtumien käsittely palveluntuottajien ja sidosryhmien kanssa on dokumentoitava Väyläviraston turvallisuusilmoitusten tietojärjestelmään.
- Selvittämisen tavoitteena on tunnistaa ja määritellä tapahtuman johdosta tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Toimenpiteet kohdistetaan yleensä toimeksiannossa palveluntuottajan (esim. urakoitsijan tai konsultin) tai tilaajan vastuulle. Lisäksi on mahdollista tunnistaa kehittämissuhteita Väyläviraston toimintaan.

Ilmoituksen vastuuhenkilön tehtävänä on

- hankkia tapahtuman selvittämiseksi tarvittavat tiedot
- huolehtia tarvittavan yhteistyön järjestämisestä
- varmistaa tietojärjestelmään kirjattujen tietojen oikeellisuus
- varmistaa, että ilmoituksen vapaatekstikentissä ei ole henkilötietoja
- tallentaa ilmoitukseen tarvittavat liitteet
- varmistaa ilmoituksen asianmukainen käsittely
- määritellä tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä
- päättää ilmoituksen käsittely järjestelmässä

Kaikki tapahtumat selvitetään ja käsitellään oikeudenmukaisuuden kulttuurin periaatteita noudattaen. Selvittämisessä ja käsittelyssä otetaan huomioon inhimilliset ja organisatoriset tekijät.

Turvallisuuspoikkeamien käsittelyä toimeksiannon kokouksissa on määritelty toimeksiantokohtaisissa sopimuksissa ja *Turvallisuusmenettelyjen käsikirjassa*.

4.2.1 Käsittelyn päättäminen

Ilmoituksen vastuuhenkilö päättää ilmoituksen käsittelyn sulkemalla ilmoituksen tietojärjestelmässä. Ilmoituksen voi sulkea, kun tapahtuma on selvitetty ja käsitelty riittävässä laajuudessa ja ilmoitukseen on laadittu tarvittavia korjaavia toimenpiteitä.

Ilmoituksen vastuuhenkilö varmistaa, että ilmoituksen tekijä saa palautteen ilmoituksen käsittelystä ja korjaavista toimenpiteistä. Ilmoituksen tekijä on hyvä pitää tietoisena tapahtuman käsittelyn etenemisestä säännöllisesti, mutta viimeistään käsittelyn päättämisen yhteydessä on varmistettava, että ilmoittaja saa tiedon asian etenemisestä. Tieto selvittämisen ja käsittelyn lopputuloksesta on jaettava kaikille asianosaisille, jotta tapahtumasta voidaan oppia. Jaettava tieto ei saa sisältää tapahtuman osallisten henkilötietoja.

4.3 Analysointi ja raportointi

Väylävirasto sekä palveluntuottajat käyttävät turvallisuusilmoitusten tietojärjestelmään kerättyä tietoa analysointiin ja raportointiin. Keskeisenä tavoitteena on turvallisuuden jatkuva parantaminen ja turvallisuuspoikkeamien vähentäminen.

Palveluntuottajat analysoivat ja raportoivat ilmoituksiin liittyviä tietoja toimeksiantokohtaisten sopimusten mukaisesti. Väylävirasto analysoi ja raportoi turvallisuustietoa säännöllisesti väli- ja vuosiraportointien yhteydessä sekä tarvittaessa myös tunnistukseen erilaisia ilmiöitä ja trendejä.

Väylävirasto
Trafikledsverket

